

land België. In 1959 werd hij door de Ford Foundation uitgenodigd om deel te nemen aan een tournee door de Verenigde Staten als lid van een groep veelbelovende Europese schrijvers, onder wie Fernando Arrabal, Günter Grass en Italo Calvino. „Een vers van Lukas helpt hier niet,” tekende hij op toen hij met de onpersoonlijke reusachtigheid van Chicago werd geconfronteerd, „noch een lederen draak op je rug, noch het herkauwen van het amandelhouten kruid.”

Begiftigd als hij was met een keur aan artistieke talenten en een onmetelijke energie, ging Claus door met het schrijven van poëzie en fictie en met schilderen, terwijl hij zich tegelijkertijd bekwaamde als toneelschrijver, scenarist en kunstcriticus. Met de publicatie van zijn *Gedichten 1948-1963* kondigde hij het einde aan van de eerste fase van zijn dichtersloopbaan, waarvan het hoogtepunt *Het teken van de hamster* (1963) was, een onsamenvattende terugblik op zijn leven op de regels van *Het grote testament* van François Villon. Samen met Remco Campert, Gerrit Kouwenaar, Simon Vinkenoog en Lucebert bevond hij zich intussen in de voorste gelederen van de nieuwe generatie Nederlandstalige dichters. Die generatie had rond 1950 haar stempel gedrukt door een antitraditionele, antirationele, anti-esthe-

tische, experimentele kunstvorm te omhelzen die ontvankelijk was voor invloeden van de Nieuwe Wereld. Na 1960 was de groep uiteengevallen toen de leden elk een verschillende weg gingen.

Het revolutionaire oproer van 1968 liet Claus niet onberoerd. Hij bracht een bezoek aan de socialistische utopie Cuba – destijds een verplicht nummer voor linkse Europese intellectuelen – en roemde de verworvenheden daarvan, zij het behoedzamer dan sommige van zijn kameraden.

Terug in België oordeelde een rechtbank dat een van zijn theaterproducties in strijd was met de openbare zeden en legde hem vier maanden gevangenisstraf op, een vonnis dat na publiek protest in een voorwaardelijke gevangenisstraf werd omgezet. Een ongelukkige liefdesrelatie leidde tot een bundel gedichten, *Dag, jij* (1971), die evenzeer opviel door zijn seksuele expliciete als door zijn verzengende emotionele heftigheid. Nog jaren nadien bleef de roddelpers in Claus' privé-leven wroeten.

HOEWEL Claus in strikte zin nooit een politiek dichter is geweest, klinken in de gedichten van zijn eerste fase onmiskenbaar de apocalyptische stemming en de vervreemding van de heersende politiek door die bij de Euro-

pese intelligentsia hadden postgevat tijdens de donkerste jaren van de Koude Oorlog, een oorlog waarvan de realiteit voor Belgen moeilijk te negeren viel omdat het Navo-hoofdkwartier in Brussel was gevestigd. In dat opzicht staat Claus dicht bij zijn Duitse tijdgenoot, de dichter Hans Magnus Enzensberger. Maar de visie van Claus blijft op een unieke manier 'Nederlands'. De geest waarvan zijn vertrapte moederland doortrokken is, is die van Hiëronymus Bosch: hij grijpt terug naar dezelfde laatmiddeleeuwse volksverbeelding – met haar bestia en haar zinspreuken – als waaruit Bosch putte voor zijn visioenen van een gek geworden wereld.

In de poëzie van Claus' latere fase treedt het verkennen van de relaties tussen de seksen, zowel op persoonlijk als symbolisch vlak, meer op de voorgrond. De geest die zijn werk ademt, is allesbehalve herfstachtig: net als W.B. Yeats gaat Claus tekeer tegen het verval van het fysieke zelf terwijl de begeerte zich niet laat temmen. Tijdens deze verkenningen doet Claus een beroep op mythen, zowel indiaanse als Griekse. Zijn theaterwerk uit diezelfde periode concentreert zich op bewerkingen van Griekse en Romeinse tragedies. Het gaat niet te ver om te zeggen dat het latere Clausiaanse universum wordt gedomineerd door een strijd tussen

mannelijke en vrouwelijke principes (ondanks de waarschuwing van de dichter dat hij geen 'filosofie' heeft om aan de man te brengen).

Hugo Claus is geen groot lyricus, en hoewel zijn stijl helder en puntig is, kan hij evenmin een groot satiricus of epigrammenschrijver worden genoemd. Zijn poëzie is echter van meet af aan gekenmerkt door een ongewone mengeling van intelligentie en passie, waaraan uiting wordt gegeven in een medium waarover hij zo'n snelvingerige controle heeft dat de kunst onzichtbaar wordt. Veel korte stukken uit zijn oeuvre zijn hooguit vluchtig en occasioneel, maar desondanks is het in vrij overvloedige mate doorspekt met gedichten waarvan de verbale concentratie, de gevoelsintensiteit en de intellectuele reikwijdte hun auteur een plaats onder de beste Europese dichters van het einde van de twintigste eeuw garanderen.

© J.M. Coetzee, 2006. All rights are reserved by the proprietor throughout the world. Vertaling Peter Bergsma.

Dit essay verschijnt later in 'Greetings. Selected Poems' (Harcourt Inc., 2006), een Engelstalige bloemlezing uit de poëzie van Hugo Claus die tot stand komt met steun van het Vlaams Fonds voor de Letteren.